

Téma:

**Az energiahatékonysági és a
megújuló energia
fejlesztésekhez kapcsolódó
pénzügyi termékek a 2014-
2020-as időszakban**

Harmadik részteljesítési anyag

Időszak:

2013.09.01.-2013.11.29.

Dátum:

2013. november 29.

SZÁZADVÉG
ALAPÍTVÁNY

SZÁZADVÉG
gazdaságkutató kft.

STRATEGOPOLIS
KÖRNYEZETPOLITIKAI TANÁCSADÓ ÉS STRATÉGIAI KUTATÓ KFT.

Az anyag az NFM_SZERZ/378/1 (2012) számú
szerződés teljesítésére készült

Tartalomjegyzék

1. Vezetői összefoglaló	3
2. Az energetikai beavatkozások pénzügyi keretei	4
3. A pénzügyi termékek lehetséges intézményi modelljei.....	7
3.1. Ipari energiahatékonyság	7
3.2 Állami (és önkormányzati) intézmények	8
3.3 Lakosság és KKV szektor.....	9

1. Vezetői összefoglaló

A „KEOP 7.9.0/12 Stratégiai tervezés és projekt előkészítés a 2014-2020. tervezési időszakra” konstrukció keretében elkezdődött az energiahatékonysági és megújulóenergia-hasznosítási programok előkészítése. Az Építésügyi Minőségellenőrző Innovációs Közhasznú Társaság, Pro Régió Közép-Magyarországi Regionális Fejlesztési és Szolgáltató Nonprofit Kft., illetve a Virtuális Erőmű Program Nonprofit Kft. is dolgozik a különböző szegmensekre vonatkozó potenciális kereslet elemzésén, illetve a lehetséges termékek előkészítésén.

Emellett a Századvég Gazdaságkutató Zrt. készíti el az NFM megbízásából a lakossági energiatakarékos pénzügyi eszközök 2014 és 2020 közötti európai uniós programidőszakra vonatkozó koncepcióját. Az elemzés, javaslat az alábbi témákat mutatja be:

- melyek a kialakítandó lakossági energiatakarékos pénzügyi termékek részletes feltételei (forrásnagyság, futamidő, törlesztés, árazás, biztosítékok, folyósítási feltételek, egyéb szerződéses feltételek);
- a működtető intézménynek mely feladatokat kell ellátnia;
- a közvetítő milyen szerepet tölt be az értékesítésben, tanácsadásban, milyen ösztönző rendszert lehet alkalmazni;
- milyen, az operatív működéssel (eljárásrendek, pályázati felhívások, közvetítői, tanácsadói mintaszerződések, informatikai fejlesztések) kapcsolatos elvárásokat kell a kiépülő közvetítői rendszernek teljesítenie.

A projektek egyelőre csak részeredményeket értek el, hisz a munka az ütemterv szerint a potenciális keresletek felmérését illetően csak a jövő év második felére készül el a lakossági és vállalati szegmensre vonatkozóan is. A Századvég Gazdaságkutató Zrt. lakossági energiatakarékos pénzügyi eszközök koncepciója pedig december 20-ra, ezért csak az előzetes eredményeket tudjuk bemutatni.

A pénzügyi eszközök kialakításához emellett olyan ex ante értékelést kell végezni, amely előzetesen azonosítja a piac hiányosságait vagy az optimálistól elmaradó beruházási helyzeteket, a megfelelő beruházási igényeket, a magánszektor bevonásának lehetőségeit, és hogy a kérdéses pénzügyi eszköz milyen hozzáadott értéket képviselne. Mivel a pénzügyi eszközök a ráfordítások egy különleges kategóriáját képviselik, sikeres kialakításuk és végrehajtásuk a piaci rések és igények helyes felmérésének függvénye. Az ilyen ex ante értékelések a különböző szinteken tevékenykedő különböző szereplők által megvalósított finanszírozási eszközök közötti átfedések és következtetések elkerülését is lehetővé teszik, s erre alapozva kell kialakítani az egyes finanszírozási opciókat. Az opciók közötti választásban kiemelten kell figyelni a végrehajtási szempontokra.

A kialakítás főbb fázisai:

1. A pénz- és tőkepiacon bekövetkezett változások bemutatása, az egyes részpiacok (hálózatra termelő, megújuló energiaforrás alapú zöldáram-termelés, társasházak, családi házak, középületek, távhőrendszerek) beruházási keresleti és kínálati oldalának elemzése, kiemelten kezelve az elérhető állami finanszírozási eszközöket, a piaci elégtelenségek beazonosítása;
2. A piaci elégtelenségek kezelésének lehetséges eszközei, a beavatkozási opciók meghatározása;
3. Javaslat az EU társfinanszírozta pénzügyi eszközök alkalmazására, a megvalósítás stratégiai irányainak meghatározására.

Bár az operatív programok tervezeteiben több területen is szerepelnek pénzügyi eszközök az energetikai programok támogatása céljából, sajnos az energia területén még nem kezdődött el gap-elemzés elkészítése, amely szintén fontos elem a pénzügyi termékek kialakításában.

A következőkben bemutatjuk, hogy a tervezés jelenlegi állása szerint milyen pénzügyi keret áll rendelkezésre energiahatékonysági és megújulóenergia-termelést elősegítő projektek támogatására, ösztönzésére az egyes operatív programokban. Ezt követően röviden felvázolunk egy lehetséges intézményi rendszert, amely a 2014–2020-as időszak energetikai célú uniós forrásainak hatékonyabb felhasználását hivatott elősegíteni. Az elemzésünket ennek megfelelően alapvetően a Századvég Gazdaságkutató Zrt. munkadokumentumai alapján végeztük el.

2. Az energetikai beavatkozások pénzügyi keretei

Az operatív programok jelenlegi tervezetei szerint az energiahatékonysági és megújulóenergia-termelést elősegítő projektek a strukturális alapokból „az alacsony szén-dioxid kibocsátású gazdaság felé történő elmozdulás támogatása minden ágazatban” tematikus célkitűzés (4. számú) keretében támogathatók. E horizontális célkitűzés a Környezet és Energhahatékonyság Operatív Program (KEHOP), a Gazdaságfejlesztési és Innovációs Operatív Program (GINOP), a Terület- és Településfejlesztési Operatív Program (TOP), a Versenyképes Közép-Magyarország Operatív Program (VEKOP) és az Integrált Közlekedésfejlesztési Operatív Program (IKOP) operatív programokban került nevesítésre.

A 4. tematikus célkitűzés keretében az alábbi beruházási prioritások támogathatók a Kohéziós Alap és ERFA forrásokból:

- a) a megújuló forrásokból nyert energia előállításának és elosztásának támogatása;
- b) az energiahatékonyság és a megújuló energiaforrások felhasználásának támogatása a vállalkozásokban;

- c) az energiahatékonyság, az intelligens energiahasználat és a megújuló energiaforrások felhasználásának támogatása a közcélú infrastruktúrákban, beleértve a középületeket és a lakóépületeket is;
- d) intelligens alacsony és közepes feszültségű elosztórendszerek fejlesztése és kialakítása;
- e) alacsony szén-dioxid-kibocsátással járó stratégiák támogatása valamennyi területtípuson, de különösen a városi területeken, ideértve a fenntartható multimodális városi mobilitást és a kárenyhítést előmozdító alkalmazkodási intézkedések támogatását;
- f) az alacsony szén-dioxid-kibocsátású technológiák kutatásának, innovációjának és bevezetésének az előmozdítása (csak ERFA);
- g) a hasznos hőigény alapján a hő és a villamos energia nagy hatásfokú kapcsolt előállításának előmozdítása;

A operatív programok pénzügyi keretei a 4. tematikus célkitűzésre:

1. ábra A operatív programok pénzügyi keretei a 4. tematikus célkitűzésre

EUR mrd	VNT	VT
KEOP	1,02(KA)	0,2 (ERFA)
GINOP	0,34 (ERFA)	0,17 (ERFA)
TOP	0,8	-
VEKOP	0,23	0,017 (ERFA)
IKOP	0,41 (KA)	-
Összesen	2,80	0,39

kb. 13,5%

Az egyes operatív programok keretében a következő szegmensek/intézkedések támogathatók (1. táblázat):

1. táblázat Az egyes operatív programok keretében támogatható szegmensek/intézkedések köre

Operatív programok	KEHOP	GINOP	TOP, VEKOP
Támogatható szegmensek intézkedések	Lakosság, Nonprofit szféra, Központi kormányzati középületek (kb. 16 ezer db), Hálózatra történő megújulóenergia-termelés, Távhőtermelés átalakítása, Közvilágítás	Vállalati energiahatékonyság, Nem hálózatra törő megújulóenergia-termelés vállalatoknál (ha nem komplex fejlesztés része, akkor max. 50 KW-ig)	Önkormányzati tulajdonú épületek (kb. 19 ezer db), bérlakások is, Városrehabilitáció (lakosság), Közlekedés, Közvilágítás

Forrás: Operatív programok tervezetei

Összegzés

A pénzügyi keretektől nem azonosítható az egyes pénzügyi eszközök, illetve a források nagysága, valamint a lehatárolások is bizonytalanságot jelentenek a megvalósítás szempontjából. Emiatt feltétlenül szükség lenne olyan ex ante értékelés (gap-elemzés) elvégzésére, amely előzetesen azonosítja a piac hiányosságait vagy az optimálistól elmaradó beruházási helyzeteket, a megfelelő beruházási igényeket, a magánszektor bevonásának lehetőségeit, és hogy a kérdéses pénzügyi eszköz milyen hozzáadott értéket képviselne. Mivel a pénzügyi eszközök a ráfordítások egy különleges kategóriáját képviselik, sikeres kialakításuk és végrehajtásuk a piaci rések és igények helyes felmérésének függvénye. Az ilyen ex ante értékelések a különböző szinteken tevékenykedő különböző szereplők által megvalósított finanszírozási eszközök közötti átfedések és következetlenségek elkerülését is lehetővé teszik, s erre alapozva kell kialakítani a különböző finanszírozási opciókat. Az opciók közötti választásban kiemelten kell figyelni a végrehajtási szempontokra.

3. A pénzügyi termékek lehetséges intézményi modelljei

A pénzügyi termékek forrásai és beavatkozási területei mellett a működési modell kialakításához is számos szempontot kell figyelembe venni:

- Szükséges meghatározni a támogatni kívánt beruházásokat és intézkedéseket, úgy mint hőszigetelés, fűtési (gépészeti) rendszer korszerűsítése, megújulóenergia-termelés ösztönzése, háztartási gépek cseréje, világításkorszerűsítés (magasabb energiahatékonyságú fényforrások alkalmazás), technológiakorszerűsítés, technológiaváltás, ...
- Meg kell határozni, hogy az egyes intézkedések, pályázatok esetében milyen típusú és intenzitású legyen a támogatás: százalékban meghatározott, abszolút összegű vagy ezek kombinációja.
- Kulcsfontosságú az eredmények mérésének, elszámolásának módszertana. Ez alapulhat energiatanúsítványokra, input adatokra, benchmark értékekre, tényleges energiafogyasztás mérésére, vegyes módszertanra, stb. (a negyedik részanyagban tárgyaljuk).
- Ki kell választani a közvetítőt, amely intézmény(ek) az ügyfelek nevében eljár a támogatási forrásokra történő pályázásnál, kapcsolatot tart az ügyfelekkel és a hivatalos szervekkel. Ilyen közvetítő intézmény lehet: állami szervezet, pénzügyi közvetítő, energiaszolgáltató, energiatanácsadó, stb. illetve vegyes rendszer is kialakítható.
- Mivel jelentős értékű beruházásokról van szó, így szükséges lehatárolni a hitel mögött álló biztosítékok lehetséges körét. Ez a gyakorlatban a következők közül kerülhet ki: jelzálog (vagyontárgy), energiaszámla (áramszámla, közös költség – on bill finance), beruházási eszközök, felhasznált technológiai egységek (pl. ESCO finanszírozás)

3.1. Ipari energiahatékonyság

Az új Energhiahatékonysági Direktíva előírása alapján minden nagyvállalatnak energiaauditot kell végrehajtania. Egyik lehetséges modell szerint egy Energhiahatékonysági Ügynökség felveszi a kapcsolatot a potenciális vállalatokkal, egyeztetést folytat velük a lehetséges vállalásokról, illetve a szóba jöhető kedvezményekről. A vállalások alapját az auditjelentésben megfogalmazott javaslatok képezik. Az Ügynökség előkészíti a szerződést.

Az illetékes minisztérium és a vállalat megkötí a szerződést, melyben a vállalat energiahatékonyság-növelési vállalásokat tesz, a minisztérium pedig ezért cserébe kedvezményeket ad a vállalatnak.

A vállalat végrehajtja az energiahatékonyság-növelési intézkedéseket, méri az eredményeket, évente riportot készít az Ügynökség részére az előrehaladásról, illetve az elért és számszerűsített energia megtakarításról.

Az Ügynökség helyszíni auditokkal ellenőrzi a vállalt kötelezettségek teljesülését, a vállalat információt szolgáltat az Ügynökség részére kommunikációs anyagok készítéséhez. Az ügynökség pedig kommunikációs programok kidolgozása és végrehajtása révén népszerűsíti a cégek által végrehajtott energiahatékonysági intézkedéseket.

Az energiahatékonysági ügynökség feladatai az alábbiak lennének:

- Kapcsolatfelvétel a potenciális vállalatokkal. Szerződések előkészítése.
- Közvetítő szerep a szerződő felek, tehát az energiahatékonysági vállalatokat tevő vállalatok és az engedményeket adó minisztériumok között.
- A szerződésben vállaltak teljesülésének nyomon követése.
- A vállalatok által elért eredmények kommunikációja.

3.2 Állami (és önkormányzati) intézmények

Az állami intézmények kapcsán külön elemzés (gap-elemzés) szükséges, hogy a strukturális alapokat be kell-e, s milyen mértékben vonni a fejlesztések finanszírozásába. A fejlesztési forrásokat egy újonnan létrehozott állami ingatlan felújításokért felelős szervezet (ÁFFSZ) kezelhetné.

Az ÁFFSZ tárgyal fejlesztőkkel és finanszírozókkal annak érdekében, hogy minél több piaci forrást lehessen a finanszírozáshoz felhasználni. Az állam garanciát vállalna a hitelek visszafizetésére.

Az ÁFFSZ kidolgozza a finanszírozási modellt és kritériumrendszert. Ennek során figyelembe veszi az uniós források elköltésére vonatkozó előírásokat és a piaci szereplők elvárásait.

Az ÁFFSZ, az ÉMI által összeállított épületkataszter alapján listát állít össze az adott időszakban felújítandó állami (és önkormányzati) épületekről. A szervezet feladata az energetikai, gazdaságossági és támogatás-jogosultsági szempontok képviselete a lista összeállítása során, s egyeztet az illetékes minisztériumokkal annak érdekében, hogy egyéb szempontok is érvényesülhessenek a felújításra szánt épületek kijelölésekor. A végleges listáról kormánydöntés születik.

Központosított közbeszerzésen kiválasztja a kivitelezés lebonyolításáért felelős fővállalkozót. Az állami ÁFFSZ megkötö a szerződést az épületek tulajdonosaival. A szerződés tartalmazza a műszaki tartalmat, valamint a tulajdonos hiteltörlesztésének ütemezését is. Műszaki ellenőrzést végez a kivitelezés során, s garantálja a kivitelezés minőségét.

Javasolt intézmény: olyan új szervezetet kellene létrehozni, amelybe egy tapasztalattal rendelkező piaci szereplőt (ez az EBRD elvárása) is résztulajdonosként be lehetne vonni a know-

how biztosítása érdekében, vagy felvásárolni egy kompetens vállalatot. (vegyesvállalat is lehet több tulajdonossal, tulajdonosként szóba jöhet pl. az MFB, az MNV, Miniszterelnökség).

Szükséges kompetenciák az új szervezetben: banki/finanszírozási, jogi (közbeszerzés, építőipari szerződések), közigazgatási, pénzügyi (költség-haszon elemzések), mérnöki (műszaki kritériumok meghatározása)

3.3 Lakosság és KKV szektor

Általános kritériumok a kötelezettségi rendszer keretében zajló lakossági programok kapcsán

- Egyablakos, ügyfélbarát és gördülékeny, monopolhelyzetet kizáró módszer legyen.
- A visszatérítendő támogatások visszafizetését érdemes a villamosenergia-díjak, illetve társasházak esetében a közös költség keretében megoldani, mert a villamos energia nem helyettesíthető, így csak nagyon szélsőséges esetben fordulhat elő, hogy a fogyasztó kikapcsolatja az ellátást.
- A hiteltörlesztési kötelezettség nem a lakóhoz, hanem az ingatlanhoz kötődik. A kereskedőváltás lehetősége miatt a legjobb, ha a díjelem beszedését a villamosenergia-elosztóhálózati engedélyes végzi. Alapdíj-szerű tétel legyen, mert ebben az esetben akkor is fizetnie kell a mindenkori tulajdonosnak, ha nincs fogyasztása.
- Ösztönözni kell a szereplőket a költséghatékonyságra.
- Függetlenül attól, hogy a modellben mely szereplő joga / feladata lesz a kivitelező vállalkozás kiválasztása, fontos, hogy független tanúsító intézet (pl. ÉMI) által minősített kivitelező vállalkozások / építőanyagok közül lehessen választani. A minősítés kritériumai átláthatóak, objektívak és a vállalkozások széles köre számára teljesíthetők legyenek (a megfelelő verseny megteremtése érdekében)

A pénzügyi eszközök intézményi szereplői és feladataik

Ellenőrző hatóság

Javasunk egy olyan intézményt, amely a kötelezettségek szétosztását és azok teljesülésének ellenőrzését végzi. Évről-évre meghatározza a kötelezettek terheit vagy a tárgyévi, vagy pedig az azt megelőző évi energiaértékesítések alapján.

Ellenőrzi, hogy az adott időszakban a kötelezettek teljesítették-e a kötelezettségüket. Itt nem a konkrét projektek műszaki megfelelőségének ellenőrzése történik, hanem kizárólag az elszámolt

és tanúsított kötelezettségek meglétének ellenőrzése. Az Ellenőrző hatóság elszámolásokat és z előrehaladási jelentéseket készít az illetékes szaktárca, illetve az Európai Bizottság számára.

Amennyiben később bevezetésre kerül a bizonyítványkereskedelmi rendszer, akkor ez a szervezet dolgozza ki és felügyeli a bizonyítványok tőzsdei kereskedésének szabályait is. Javasoljuk, hogy a kereskedés a HUPX-en (szervezett villamosenergia-tőzsdén) történjen.

Közreműködő szervezet

Tanúsító intézetként működne. Lefolytatja az építőipari termékek és vállalkozások tanúsítását. Elkészíti és publikálja a tanúsított építőanyagok és vállalkozások listáját. A kötelezettek kizárólag tanúsított vállalkozásokat alkalmazhatnak, illetve tanúsított építőanyagokat használhatnak a projektek megvalósítása során.

Meghatározza a projektek támogatási kritériumrendszerét. A kötelezettek kizárólag olyan projektek által elért megtakarításokat számolhatnak el, ami megfelel a kritériumrendszernek. A kritériumrendszer kialakítása során mind a kötelezettségi rendszer teljesítéséből, mind pedig az EU-s források elszámolásából adódó kötelezettségeket figyelembe veszi.

Felelős a kötelezettektől érkező támogatási kérelmek elbírálásáért és az EU-s támogatások folyósításáért. Helyszíni ellenőrzést végez a megvalósult projektek meghatározott százalékánál. A helyszíni ellenőrzések során azt ellenőrzi, hogy a projektek valóban megfelelnek-e a kritériumoknak. Számszerűsíti a kötelezettek által elért, a kritériumoknak megfelelő és tanúsított megtakarításokat.

Kereskedelmi bankok

A közreműködő szervezet által jóváhagyott projektekhez nyújt kedvezményes hitelt.

Kötelezettek

Helyszíni felmérést követően, a központilag kidolgozott energiahatékonysági termékek alapján felveszik a potenciális ügyfelekkel a kapcsolatot. Ennek során figyelembe veszik az előírt kritériumrendszernek való megfelelést.

- Versenyeztetik a tanúsított vállalkozásokat és kiválasztják a nyertes vállalkozást. Szerződést kötnek a kivitelező vállalattal.
- Elkészítik a támogatási- és a hitelkérelmet. Ezeket elküldik a közreműködő szervezetnek, valamint a banknak.
- Ellenőrzik, hogy a kivitelező vállalkozó az előírásoknak megfelelően hajtja-e végre a beruházást.
- A beruházás átvétele után (amennyiben a végső fogyasztó is jóváhagyja a teljesítést) kifizeti a kivitelezőt és jelenti a projekt megvalósulását a közreműködő szervezetnek.

A kötelezettek kiválasztása kulcskérdés a szükséges energiatakarítás hatékony módon történő elérése és az új energiahatékonysági direktíva keretében történő elszámolása érdekében. A következőkben megvizsgáljuk, mely szereplők lehetnek kötelezettek, illetve kijelölésük milyen előnyökkel és hátrányokkal járna.

2. táblázat A kötelezettek lehetséges köre, kijelölésük előnyei és hátrányai

Kötelezettek	Előnyök	Hátrányok
Elosztóhálózati engedélyesek	Kis számú, stabil szereplő	A végső fogyasztói árak szabályozottak, ezért a kötelezettség ellenértékét az államnak kell megállapítania Nem lehet motiválni, mivel természetes monopóliumként működik, így nem rejt számára üzleti lehetőséget az energiahatékonysági szolgáltatás
Szabadpiaci kereskedők	Érdekeltek új ügyfelek szerzésében és a meglévők megtartásában. Komoly marketing- és értékesítési kompetencia. Az árverseny miatt a kereskedők alapvető érdeke a költségek minimalizálása Az állam mentesül attól, kötelezettek költségeinek megállapításától. A kötelezettség a lakossági árakat semmiképpen nem befolyásolja.	Nagyobb a szereplők száma A kötelezett csődbe mehet, vagy kivonulhat a piacról. Az ellenőrzés bonyolultabb, de megoldható.
Egyetemes szolgáltatók	Kis számú, stabil szereplő. Közvetlen kapcsolatban vannak a végső fogyasztókkal.	Nem egyeztethető össze a rezsiköltség-csökkentéssel. Az egyetemes szolgáltatók veszteségesek, így nem oldható meg, hogy a kötelezettség terheinek egy részét ők viseljék

Forrás: Századvég-szerkesztés